

KÖNYVISMERTETÉS

Glutz von Bloztheim, U. N., 1971: Handbuch der Vögel Mitteleuropas Bd. 4., Falconiformes

(Akademischer Verlages, Frankfurt a. Main, pp. 943, 128 ábra, 3 színes tábla)

A munka szerkezetét és beosztását már az első kötetek recenziójában alkalmából ismertettük. Ez magában hordja a munka érdemeit és hátrányait is. A munka érdeme, hogy aki a könyvvel rendelkezik, annak ezzel máris egy kis könyvtára van, olyan aprólékosan tér ki minden részletkérdésre. A ragadozókkal foglalkozó kötet még bővebb lett mint az előzőek, hiszen, mint azt bevezetőjében Glutz is említi, a ragadozók fennmaradása ma a legégetőbb természetvédelmi problémák egyike. A saskeselyű kipusztulásával nem állt meg az európai ragadozók szomorú végzete. Más kérdés azonban, hogy ilyen adattömegben hogyan találjuk meg felmerült kérdéseinkre a feleletet, hiszen a terjedelem az áttekinthetőség rovására megy. Különösen áll ez a rendkívüli részletességgel tárgyalt viselkedéstani fejezetekre, melyek már túllépik a kézikönyv feladatkörét. A másik veszély az időeltolódás, melyet máris sok évvel túlléptek, mert ilyen részletesség mellett a feldolgozást nem siethetik el. — A munka részletesen kitér a magyar ragadozóállományra is, tehát alig hiányozhat nagyobb intézményeink könyvtárából.

K. A.

Clancey, P. A., 1971: A Handlist of the Birds of Southern Mocambique

(Instituto de Investigacao Cientifica de Mocambique, Lourenco Marques, pp. 187, 40 színes ábra, 6 fénykép)

Mocambique madártani kutatások szempontjából csaknem „terra incognita” volt még 20 évvel ezelőtt is. Egészségtelen klímája miatt senki sem látogatta szívesen. Mindössze néhány kutató tevékenykedett itt, elsősorban angolok, de MENYHÁRTH és HUSZÁR révén a magyarok is képviseltettek. — CLANCEY könyve nem kézikönyv és nem is határozómunka, hanem jegyzék, tehát abban csak az egyes fajok, márpedig igen gazdag faunáról van szó, előfordulási pontjait, költési területét és a fontosabb kézrekerüléseket öleli fel. Bevezetőjében azonban rámutat, hogy a FRADE (1953) féle katalógus ma már több simítást kíván. Alapul saját 1965–1969 közötti dél-afrikai madárjegyzékét veszi a feldolgozásban. Ismerteti a terület madártani kutatásának történetét, foglalkozik annak topográfiájával, időjárási viszonyaival, növénytakarójával és állatföldrajzi jelentőségével. Megadja Dél-Mocambique teljes madártani irodalmát is. A képeket maga a szerző festette. A munka követendő példa számunkra, hogy kutatóink által gyűjtött anyagokat, megfigyeléseket, bármilyen jelentékteleneknek is látszanak és bárhol gyűjtötték is azokat, idejében dolgozzuk fel.

K. A.

Fodor T.—Nagy L.—Sterbetz I., 1971: A tűzok

(Mezőgazdasági Könyvkiadó V., Budapest, pp. 156)

A magyarországi tűzokállomány egy 1969-ben végzett felmérés alapján kb. 2300 darabra tehető. Bár ez az állomány a múlthoz képest nagyon megfogyott, a tűzok teljes elterjedési területét tekintve a legerősebb populációnak minősül. A szerzők éppen ezért hézagpótló munkát végeztek, amikor a tűzokmonográfiát saját és külföldi adatokra támasz-

kodva elkészítették. A bevezetőben részletesen ismertetik azokat a biotópokat, ahol a tűzok manapság még előfordul. A szaporodásbiológiai rész tárgyalása mellett ismertetik a mesterséges körülmények között történő keltetést és nevelést is. Gyomortartalomvizsgálatok alapján mutatják be a tűzok természetes táplálékát és elemzik gazdasági jelentőségét. Rendkívül érdekes és tanulságos fejezet foglalkozik a tűzokállomány alakulásával Európában és ezen belül Magyarországon. A munka végén vázolják a tűzok jövőjét, és ismertetik az idevágó természetvédelmi intézkedéseket. Külön említésre méltó a gazdag irodalmi felsorolás, valamint a viszonylag nagy terjedelmű német nyelvű összefoglaló, mely a munkát érdeklődő külföldiek részére is hozzáférhetővé teszi. Tekintve, hogy a könyv megjelenését követőleg rövidesen elfogyott, újabb, esetleg bővített kiadása lenne kívánatos.

S. E.

Sterbetz I., 1972: Vízivad

(Mezőgazdasági Könyvkiadó V., Budapest, pp. 204, 58 ábra, 3 térkép, 3 színes tábla)

A vízivad fontos gazdasági tényező bármilyen szempontból is nézzük, mégsem volt a magyar irodalomban eddig önálló munka róla. Ma, amikor a nemzetközi szervezetek, különösképpen az IWRB, szorgalmazzák a vízivad fokozott gondozását, ideje volt, hogy összefüggő képet kaphassunk a sokoldalú problémáról. A szerző történeti áttekintést ad arról, hogy a kőkorszaktól napjainkig milyen szerepet töltöttek be a vízimadarak a vadászatban. Felsorolja a hazánkban élő fajokat, és hivatkozik az 1971. évi kormányrendeletre, mely már csak 10 faj vadászatát engedélyezi a tilalmi időközön kívül.

A vízivad fennmaradásának egyik legfontosabb tényezője a tájadottság, dióhéjban ad erről tájékoztatást. Ezek után tér rá az egyes fajokra, megemlítve a hazai és a külföldi ritkaságokat is. A vízivad természetes károsítói közül beszél az időjárási faktorról, a ragadozókról; a mesterséges károsítások között megemlíti a tájatalakítást, a vízszennyezést, a sugárterhelést, a közlekedési eszközöket, a növényvédő szereket, a háziszárnyasok tenyésztésének fellendülését, a tojásgyűjtést és az elhibázott vadgazdálkodást. Külön fejezetet szentel a betegségeknek, a mortalitásnak, az állomány életképességének. Ismerteti azokat a nemzetközi szervezeteket, melyek e problémával foglalkoznak. Külön kiemeli az 1968. évi leningrádi konferencia határozatait, a hazai intézkedések közül a rezervátumokat, a mesterséges telepítés módszereit és a vízivad lövésének pótlására újabban létesített mesterséges tenyésztést. Foglalkozik a vadászat történetével, mezőgazdasági szerepével különböző adottságok között. Végül művészettörténeti áttekintést is ad.

A probléma, melyet a könyv tárgyal, nagy és sokoldalú. A munkát az adott szűk keretek között úgy kellett megírni, hogy elsősorban vadászok és mezőgazdák tanulhassanak belőle. A sok követelmény és a szűk keret megfelelő szerzőt kívánt és ezt STERBETZ-ben meg is találta.

K. A.

Heinzel, H.—Fitter, R.—Parslow, J., 1972: Preys Vogelbuch — Fordította és átdolgozta G. Niethammer és H. E. Wolters

(Verlag Paul Parey, Hamburg – Berlin, pp. 324, 2255 színes ábra, 585 színes elterjedési térkép)

Az eredetileg angol nyelven megjelent könyv a számtalan korábbi szabadföldi határozó után is tud újat nyújtani. Nem reked meg Közép-Európa keleti határánál, a dél felé feldolgozott terület is tovább terjed, mint a MAKATSCH- vagy a BRUUN – SINGER – KÖNIG-féle munkánál. Színes ábráinak hihetetlen magas száma elképesztő, ábrái, térképei sokkal világosabbak, mint elődeié, az egyes fajokra vonatkozó szöveg összefogottabb.

Felvethetjük a kérdést, mit jelent ez a könyv a magyar ornitológusok és madárkedvelők számára: a magyar madár-fauna sok délkeleti elemet ölel fel. Az utóbbi 40 évben új fajok is érkeztek hozzánk a Balkán felől. Madárismereteinket tehát bővíteni kell ezzel, hogy jobban megismerjük az egész Mediterráneum madárvilágát. Ehhez segít hozzá az a könyv, mely Európán kívül a Közel-Keletet és Észak-Afrikát is felöleli. Külön köszönet illeti a Parey Kiadót, hogy ilyen jól illusztrált könyvet olcsó kiadásban bocsátott az olvasók rendelkezésére.

K. A.

Dolgusín, I. A.—Korelov, M. N.—Kuzmina, M. A.—Gavrilov, E. I.—Kovsar, A. F.—Borodihin, I. F., 1972: Pirici Kazahsztana. IV.

(Izd. Nauka Kaz. SZSZR, Alma-Ata, pp. 368, 195 ábra, 1 színes tábla)

A munka első három kötetét már ismertettük. A vezető szerző Dolgusín hirtelen halála következtében 2 év telt el a harmadik kötet megjelenése óta. Szerkezetében, beosztásában ez a kötet sem tér el az előzőktől. A következő családokat öleli fel: *Sylviidae*, *Regulidae*, *Paradoxornithidae* — érdekes módon az őzapót, barkós és függőcinegét sorolja ide —, *Paridae*, *Sittidae*, *Certhidae*, *Prunellidae*. A képek nyomása sajnos nem kifogástalan, ami annál is sajnálatosabb, mert sok olyan közép-ázsiai faj fényképét találjuk benne — sejt-hetően jó felvételeket — melyekről idáig felvétel nem készült, pl. *Leptopoeile sophiae* Sev. stb. A könyvben a kazahsztáni fajok részletes elterjedését és pontterképeket is találunk. Ázsia madarainak pontos ismeretéhez a könyv nélkülözhetetlen forrásmunka.

K. A.

Hoehér, S., 1972: Gelege der Vögel Mitteleuropas

(Verlag J. Neumann—Neudamm, Melsungen—Berlin—Basel—Wien, pp. 132, 32 színes tábla)

Az ajánlást a könyvhöz W. MAKATSCH írta, de a szerző is kifejti, hogy munkájának nem a tojásgyűjtés előmozdítása volt a célja, hanem, hogy segítse azoknak a fiatal kutatóknak a munkáját, akik a madarak szaporodásbiológiáját kívánják tanulmányozni. A meghatározás első támpontja a környezet, ahol a fészkek épült, második a fészkek alakja, formája, csak ezután jön a tojás külseje, a fészkek alj száma és hogy hogyan helyezkednek el a tojások a fészkekben. Fejezetecskék beszélnek arról, hogy az anyamadár befedi-e tojásait, hogyan színeződhetnek el másodlagosan a tojások, mennyi a költési idő és hogyan zajlik az ivadék gondozás. Elég önkényes négyzettel jelöli meg mit ért Közép-Európa alatt, amibe Magyarország nem esik bele. 19 oldalas táblázatban mutatja be aljzat szerint hol milyen faj fészkel, és 10 oldalas táblázaton ad egy általános határozókulesot. Ezután tárgyalja csak részletesen az egyes fajokat.

Reméljük, hogy a könyvecske valóban a szabadtéri megfigyeléseket könnyíti meg és nem csinál kedvet kihágásokra.

K. A.

Tureek, F. J., 1972: Bird as biological indicators

(Questiones geobiologicae, 10., Bratislava, Slov. Akad. Vied. pp. 65)

Tureek könyvének előkészületeiről már tudtunk, és vártuk is mint a legkorszerűbb környezetvédelmi probléma összefoglalóját. Szerző munkáját, saját kutatásai és az irodalom alapján, nyolc fejezetre osztja: a madarak mint időjárási, talajminőségi, víztisztasági (halászati), tájvédelmi, erdőállományi előrejelzők, de jelezhetik a madarak más élőlények jelenlétét vagy hiányát is, továbbá a növényvédő szerek és radioaktív anyagok jelenlétét is. A nyolc téma tárgyalása után megadja a vonatkozó irodalmat is. Záró fejezete még felvet néhány problémát, melyekben csak a jövőben várható a madarak előrejelző szerepe és rámutat arra, hogy ilyenekre a továbbiakban is számíthatunk. Tureek munkája minden zoológus számára hasznos lehet. Szövege angol, rövid szlovák összefoglalóval.

K. A.

März, R., 1968: Der Raufusskauz

(Die Neue Brehm Bücherei, Nr. 394, pp. 48)

A szerző neve baglyokkal foglalkozó munkái kapcsán, elsősorban táplálékvizsgálati vonatkozásban, már jól ismert. A gatyás kuvikkal egy olyan fajt mutat be, melynek életmódja nagy elterjedési területe ellenére is csak a specialisták előtt ismert. A madár harkályodúban költ, de szívesen elfoglalja a számára kihelyezett mesterséges odúkat is. Ez utóbbi természetvédelmi szempontból elsőrendűen fontos. Állandó madár, de táplálékhiány esetén nagy távolságokra is elvándorol. Legveszélyesebb ellensége a nyuszt, helyenként a macskabagoly is. Tápláléka kb. egyenlő arányban oszlik meg a cickányok, pocokfélék és egerek között. A madárzsákmány összességében csak 2,7%.

S. E.

März, R., 1969: Gewähr- und Ruffungskunde

(Akademische Verlag, Berlin, pp. 287)

Az utóbbi évtizedekben a táplálékvizsgálatok egész Európában egyre nagyobb jelentőségre tettek szert. Különösen áll ez a baglyokra, ahol a nagy mennyiségben végzett köpetanalízisek jelentős mértékben járultak hozzá a különböző kisméretű fajok elterjedésének, populációdinamikájának és sűrűségviszonyainak ismeretéhez. Ehhez a munkához, a köpetekből előkerült zsákmányállatok meghatározásához, nyújt segítséget a könyv első része. A szöveget, melyet a szerző sajnos kissé túl rövidre fogott (egyes fajoknál jelentkező fogazati stb. különbségek bővebb magyarázatra szorulóknak), számos ábra teszi érthetőbbé. A könyv mindenesetre jó folytatását jelenti az ilyen vonatkozásban korábban megjelent munkáknak (GAFFREY, 1961; HUSSON, 1962; SCHMIDT, 1967 stb.).

A könyv második, nagyobbik fele foglalkozik a ragadozó madarak tépéseinek meghatározásával. A ragadozó madarak erős gyomornedvei a csontokat is többé kevésbé megsemmisítik, így a tépésmaradványok (tolak) meghatározása a táplálékvizsgálatok szempontjából elsőrendűen fontos. A leírás és a rajzok jó támpontot nyújtanak ehhez. Szerző a könyv végén a köpet- és tépésvizsgálatok természetvédelmi vonatkozásait elemzi, majd egy nem túl részletes irodalmi ismertetést ad.

S. E.

Portenko, L. A., 1972: Die Schnee-Eule

(Die Neue Brehm Bücherei, Nr. 454, pp. 232)

Ez a terjedelmes füzet egyike PORTENKO professzor legutolsó munkáinak. A jól ismert szerzőnek helyzeti előnyénél fogva módja volt arra, hogy hosszú éveken át tanulmányozza a hóbagoly életét. Ez a faj kifejezetten arktikus elterjedésű. Rendszeres költőterülete Európa, Ázsia és Észak-Amerika legészakibb tájai. Költ Grönlandon is. Fészkelőhelyeit csak kényszerítő okokból, például igen magas hó esetén hagyja el. Némely évben invázió-szerűen lép fel. Ezt a folyamatot a szerző amerikai kutatók térképeinek felhasználásával be is mutatja. A hóbagoly tápláléka költési időben szinte kizárólag lemmingekből áll, de egyéb zsákmánya rendkívül változatos lehet akkor, amikor lemmingszegény területen kényszerül vadászni. A szerző számos táplálékvizsgálat eredményét ismerteti, de az adatokat sajnos nem foglalja össze és ez erősen az áttekinthetőség rovására megy. A továbbiakban kitér a hóbagoly állatkerti körülmények közötti táplálására. Munkájához PORTENKO professzor hatalmas irodalmat nézett át a hóbagoly egész elterjedési területéről, így összehasonlításokat tud tenni a különböző populációk között. A füzetet gazdag irodalmi jegyzék és 44 fénykép teszi értékesebbé.

S. E.

Blume, D., 1971: Spechte fremder Länder

(Die Neue Brehm Bücherei, Nr. 434, pp. 117)

Túljutottunk a tudomány azon fejlettségi fokán, amikor lokális szemléletből kiindulva beszéltünk madaraink rendszertanáról, ökológiájáról, viselkedéséről stb. Sok mozzanat jelentőségét fel sem tudjuk fogni, ha nem tekintünk kissé messzebb. Csakhogy éppen itt ütközik a kutató nehézségeibe, mert az irodalom ma már annyira szétszórt, hogy nehéz összefogó képet kapni. Ez a könyvecske ilyen meglátással íródott, hogy áttekintést nyújtson a harkályokról. Nem határozókönyv, a funkcionális anatómiára és az azzal összefüggő viselkedéstanra helyezi a hangsúlyt. 34 nemzetséget 183 fajjal ölel fel a rend, ezeket a következő csoportokba sorolja: 1. ívelt csőrű harkályok (amerikai fajok); 2. harántcsikolt harkályok; 3. gyűjtögető harkályok; 4. nedvnyaló harkályok; 5. tarkaharkályok; 6. nagy harkályok. Megemlíti más beosztási lehetőséget is, melyek ma már főleg a viselkedésen alapulnak. Számos rajz, elterjedési térkép, szonogramok és 4 színes tábla emeli a munka használhatóságát. A könyvecske ökológiai tájékoztatást is nyújt, és mindent egybevetve hasznos és jól áttekinthető útmutató.

K. A.

Menzel, H., 1971: Der Gartenrotschwanz

(Die Neue Brehm Bücherei, Nr. 438, pp. 123)

Patzold, R., 1971. Heiderche und Haubenlerche

(Die Neue Brehm Bücherei, Nr. 440, pp. 164)

Két illusztris szerző folytatja azt a kitűnő sorozatot, mely ebben a kiadványban az egyes fajokról megjelenik. A munkák felépítésükben nem térnek el az eddigiektől, érezhető rajtuk, hogy súlypontosan saját vizsgálataik eredményeit ismertetik és az ökológiát és a viselkedést hangsúlyozzák. Ez azonban nem jelenti azt, hogy nem támaszkodnak bő irodalomra és a tollazat leírását, elterjedését, alfaji tagozódását ne ismertetnék. Részletesen kitérnek a rendellenességekre is, továbbá a búbos pacsirta esetében európai terjeszkedésével is foglalkoznak. A munkák bőszéges fénykép- és rajzanyaga túlnyomó részt a szerzők saját munkája. Mivel az egyéni kutatáson van a hangsúly, természetesen kisebb hiányosságok is akadnak, például nem említik SASVÁRI búbospacsirta-tanulmányát, amely a faj evolúciós lehetőségeit bővebben tárgyalta stb. A füzetek mindenesetre jó és alapos forrásmunkák maradnak.

K. A.

Bub, H., 1971: Vogelfang und Vogelberingung, I. és IV. kötetek

(Die Neue Brehm Bücherei, Nr. 359 és 409, pp. 222, ill. 207)

A madárvonulás kutatását a század elején a madarak gyűrűzése, a második világháború alatt a radar alkalmazása, majd az ún. japán-hálók használata forradalmasította. A szerző négy kötetben foglalkozik a gyűrűzés szolgálatában álló és egyre tökéletesedő madárfogás módszereivel. A kötetek kapóssága és a gyors iramú fejlődés néhány év alatt szükségessé tette a második, átdolgozott kiadást.

Már az ókori egyiptomiaknak és kínaiaknak is igen tökéletes fogóeszközök voltak. Az eredményes fogás azonban számos feltételtől függ. Így szükségesek hozzá csalogató madarak, melyeket gondozni kellett ahhoz, hogy jól „működjenek”. A fogóeszközt jól kell álcázni. Ezeket a kérdéseket tárgyalja az első fejezet. De nem minden madárfaj fogható, például a nagyobb ragadozókat a fészekben, fiókakorban kell jelölni, ezért a második fejezet a famászás eszközeivel foglalkozik. További fejezetek beszélnek a csalogató madarak tartásáról, a fogóhelyek és a fogási időpontok helyes megválasztásáról. Terjedelmes fejezet tárgyalja, hogy a vonulás kutatásán kívül milyen egyéb kutatások végezhetőek a fogott madarakon. Az első kötet sok ábrával illusztrálva a fogóeszközök részletes ismeretével zárul.

A negyedik kötet újabb kiadásán lényeges változtatás nincs. Megtaláljuk benne a Brehm-féle, a holland, a belga, az olasz és a meklenburgi „madárfogó kertek” leírását, a függő, felállított, húzó és rakéta segítségével kilőtt hálók ismertetését. Végül 100 oldalon keresztül a madárfogásból adódó tudományos (élettani, variációs vizsgálati stb.) vizsgálatok lehetőségeit fejtegeti.

K. A.

Robiller, F., 1972: Vogelpracht in Zucht und Pflege

(Urania Verlag, Leipzig–Jena–Berlin, pp. 288)

A könyv madárkedvelőknek, madártartóknak szól. 125 olyan fajt, zömmel énekesmadarakat és papagájokat, választott ki a szerző, melyeknek legnagyobb tábora van a madárkedvelők körében. Az egyes fajokat a következőképpen tárgyalja: leírás; alfajok ismeretése, elterjedés; hang, ének; életmód; tartással kapcsolatos általános tudnivalók; beszkotatás; tartási alapelvek; táplálkozás; tenyésztés; betegségek és az alkalmazandó gyógyszerek. Bár a madártartásról, -tenyésztésről számos kitűnő, elsősorban német nyelven írt munka van forgalomban, mégis úgy érzem, hogy hiányzik a könyv elejéről egy általános rész, melyben elhelyezési (kalitka- vagy voliértartás), táplálási stb. alapelveket lehetett volna kifejteni. Nagyon szűkre szabott az irodalmi áttekintés is, holott az alapos tájékozottság ebben a témakörben is igen fontos követelmény. Hasznos viszont az ügyes elterjedési térképek alkalmazása. A könyvet 125, zömében színes ábra díszíti.

S. E

Immelmann, K. – J. Nicolai, – J. Steinbacher, – H. E. Wolters, 1971: Vögel in Käfig und Voliere. Bd. II. Europäische Singvögel

(Verlag H. Limberg Aachen, p. 283)

A kötet a poszátaféléket, timáliákat, őszapókat, függőcinegéket, királykákat, cinegéket, csuszkákat és fakuszokat tárgyalja. A szerzők részletesen foglalkoznak az egyes fajokkal, azokkal is, melyeket a madárénekek kedvelői a leggyakrabban tartanak (pl. barátka, geze), de azokkal is, melyek többnyire ethológiai kísérletek céljait szolgálják (cinegék, csuszkák stb.). Kitérnek a helyes tartás és táplálás legkülönbözőbb kérdéseire kalitka és volier viszonylatában, a tenyésztés problémáira, az áttelelésre és a vedlésre. A kötet a forgalomban levő hasonló témájú munkák között is egyike a legsikerültebbeknek és a legalaposabbaknak. Szemlélete modern, mondanivalóját a legfrissebb eredmények ismeretében tárgyalja, de ugyanakkor felhasználja a korábbi irodalmat is. A munkát számos kitérő rajz és fénykép, valamint elterjedési térképek teszik változatossá.

S. E.

AQUILA—INDEX

INDEX ALPHABETICUS AVIUM

- Accipiter brevipes* 59, (80)
Accipiter gentilis 59, (79), 85, 93, 100
Accipiter nisus 59, 77, (79), 85, 100
 Accipitridae (79), 96
Aerocephalus arundinaceus 69, 74, (79), 103, 139
Aerocephalus paludicola 98, 103, (105), 133–141, (141)
Aerocephalus palustris 74, (79), 88, 103
Aerocephalus schoenobaenus 74, (79), 103, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140
Aerocephalus scirpaceus 74, (79), 103, 139
Actitis hypoleucos 66, (79), 101
Aegithalos caudatus 72, (79), 87, 96, 103
Alauda arvensis 70, (79), 86, 95, 102, 136, 235, (242)
Alcedo atthis 69, (79), 102
Anas 26, (39), 85, 136, 223, (235)
Anas acuta 56, (79), 99, 110
Anas clypeata 57, (79), 99
Anas crecca 56, (79), 99
Anas penelope 57, (79), 99
Anas platyrhynchos 56, (79), 93, 99, 115, 225, (236)
Anas querquedula 56, (79), 99
Anas strepera 56, (79), 99
Anser 26, (39), 85
Anser albifrons 55, 56, (79), 99, 185, 223, (235)
Anser anser 55, (79), 99
Anser erythropus 55, (80), 185–187, (187)
Anser fabalis 56, (79), 93, 99, 185, 223, (235)
Anthus campestris 75, (79), 96, 104
Anthus pratensis 75, (80), 104
Anthus spinoletta 75, (80), 104
Anthus trivialis 75, (79), 89, 96, 175
Apus apus 69, (80), 86, 102, 234, (241)
Aquila chrysaetos 59, (80)
Aquila clanga 59, (80), 105
Aquila heliaca 59, (80), 224, (224), 225, (236)
Aquila pomarina 59, (79), 100
Ardea cinerea 51, 67, (79), 98, 181
Ardea purpurea 51, (79), 99, 181
Ardeola ibis 51, 54, (80)
Ardeola ralloides 51, (79), 99, 141, 181
Asio flammeus 69, (80), 86, 105
Asio otus 69, (79), 86, 95, 102, 189–196, (191), (196)
Athena noctua 69, (79), 86, 95, 102
Aythya ferina 57, (79), 99
Aythya fuligula 57, (80), 99
Aythya marila 57, (80), 100
Aythya nyroca 57, (79), 100

Bombycilla garrulus 76, (80)
Bonasa umbellus 154
Botaurus stellaris 54, (80), 99
Branta bernicla 225, (235)
Branta leucopsis 225, (236)
Branta ruficollis 56, (80)
Bucephala clangula 57, (79), 100
Burhinus oedicnemus 66, (79), 94, (97)
Buteo buteo 59, (79), 85, 93–94, 100, 175
Buteo lagopus 59, (79), 100
Buteo rufinus 59, (80)

Calidris alpina 66, (80), 101
Calidris minuta 66, (80), 101
Calidris temminckii 66, (80)
Calidris testacea 101
Caprimulgus europaeus 69, (79), 86, 95
Carduelis cannabina 77, (80), 90, 97, 104, 210
Carduelis carduelis 76, (79), 90, 104
Carduelis flammea 77, (80), 104
Carduelis flavirostris 77, (80), 104
Carduelis spinus 76, (80), 90, 104
Certhia brachydactyla 72, (79), 87
Certhia familiaris 87, 96
Charadrius apricarius 62, (80)
Charadrius dubius 62, (80), 101
Charadrius hiaticula 62, (80), 101
Charadrius morinellus 62, (80)
Chlidonias hybrida 68, (80), 102, 118, 126, (132)
Chlidonias leucopterus 68, (80), 102, 118–119, 127, (132), 140

- Chalcophaps indica* 68, (80), 102, 118, 119, 119-120, 126, 128, (132)
Chloris chloris 76, (79), 90, 97, 104, 210
Ciconia ciconia 55, (79), 93, 99
Ciconia nigra 55, (79), 93, 99, 233, (241)
Circus aeruginosus 60, (80), 94, (97), 226, 227, (227, 236)
Circus cyaneus 60, (79), 94, 100
Circus macrourus 60, (80), 100
Circus pygargus 60, (80), 98, 100, (105)
Clangula hyemalis 57, (80)
Coccothraustes coccothraustes 76, (80), 90, 96
Coloeus monedula 71, (79), 84, 87, 95, 103, 110, 111, 116, 146, (151)
Columba oenas 68, (80), 102, 175, 231, (239)
Columba palumbus 68, (79), 85, 95, 102, 175
Coracias garrulus 70, (79), 95, 102
Corvus corax 71, (80), 228, 229, (238)
Corvus cornix 71, (79), 87, 95, 102, 110, 116, 234, (241)
Corvus cornix × *corone* 234, (241)
Corvus corone 234, (241)
Corvus frugilegus 71, (79), 95, 102, 114, 116, 143-150, (150-151), 234, (241-242)
Coturnix coturnix 61, (79), 100, 136
Crex crex 61, (79), 105
Crocethia alba 66, (80), 101
Cuculus canorus 69, (79), 85, 95, 102, 175
Cygnus cygnus 55, (80)
- Delichon urbica* 71, (79), 82, 87, 102
Dendrocopos maior 70, (79), 86, 95, 102, 175
Dendrocopos medius 70, (79), 86
Dendrocopos minor 70, (79), 86
Dendrocopos syriacus 70, (79), 86, 89, 95, 182
Dryocopus martius 70, (79), 86, (91), 95, (97), 175
- Egretta alba* 54, (80), 99, 181
Egretta garzetta 54, (79), 99, 141, 181, 233, (241)
Emberiza calandra 77, (79), 97, 104, 136
Emberiza citrinella (79), 90, 97, 104, 228 (237)
Emberiza schoenioides 77, (79), 104, 136
Eremophila alpestris 71, (80)
Erithacus rubecula 74, (79), 88, 96, 103, 175
Falco cherrug 60, (79), 226, (237)
Falco columbarius 61, 100
Falco naumanni 228, (237)
Falco peregrinus 60, (80), 100, 226 (237)
Falco peregrinus calidus 60
Falco subbuteo 61, (79), 85, 94, 100, 116
Falco tinnunculus 61, (79), 84, 85, 94, 100, 146, (151)
- Falco vespertinus* 61, (79), 146, (151)
Fringilla coelebs 77, (79), 90, 97, 104, 175
Fringilla montifringilla 77, (80), 90, 104
Fulica atra 62, (79), 101, 113, 116
- Galerida cristata* 70, (79), 86, 95, 102, 228, (238)
Gallinago gallinago 66, (79), 94, 101, 136, 140
Gallinago media 101
Gallinula chloropus 62, (79), 100
Garrulus glandarius 72, (79), 87, 95, 103, 230, (239)
Gavia arctica 50, (79), 98
Gavia stellata 50, (80)
Gelochelidon nilotica 68, (80), 121, 126, (132)
Glaucopis trichotis 67, (79)
Grus grus 11-31, (31-43), 61, (79), 105, 233-234, (241)
- Haliaeetus albicilla* 60, (79), 105, 116
Hieraaëtus pennatus 59, (80)
Hippoboscus ictericus 74, (79), 88, 103
Hippoboscus pallida 74, (79), 182
Hirundo rustica 71, (79), 82, 87, 95, 102, 114
Hydroprogne caspia 68, (80), 121-122, 126, (132)
- Ixobrychus minutus* 54, (79), 99
- Jynx torquilla* 70, (79), 86, 175
- Lanius collurio* 76, (79), 83, 89, 96, 104, 178, (180), 212, 231-233, (239-241), 235, (242)
Lanius excubitor 76, (80), 89, 96, 104, 209-221
Lanius excubitor bianchii 217
Lanius excubitor excubitor 211, 212, 215-216, 219
Lanius excubitor homeyeri 209
Lanius excubitor galliae 211, 215
Lanius excubitor homeyeri 209, 211, 212, 215, 216, 217, 219
Lanius excubitor melanopterus 211, 215
Lanius excubitor meridionalis 212, 215, 217, 218-219
Lanius excubitor przewalskii 217
Lanius excubitor sibiricus 211, 214, 218
Lanius excubitorius 212, 217
Lanius homeyeri 209
Lanius leucopterus 209
Lanius ludovicianus 217, 218,
Lanius major 209
Lanius major × *excubitor* 209
Lanius minor 76, (79), 96, 104, 209, 210, 212, 217, 219, 235, (242)
Lanius miocæus 218
Lanius mollis 214
Lanius senator 177-179, (179-180)
Lanius sphenocercus 217

- Larus argentatus* 67, (79), 102, 107, 108, 110–111, 116, 122, 126, (132)
Larus argentatus cachinnans 111
Larus argentatus michahellesi 111
Larus argentatus omissus 111
Larus argentatus ponticus 111
Larus canus 67, (80), 102, 109–110, 116, 126, (132), 234, (241)
Larus canus stegmani 67
Larus fuscus 67, (80), 112, 126, (132)
Larus glaucoides 112, 126, (132)
Larus marinus 112, 126, (132)
Larus melanocephalus 67, (80), 112, 126, (132)
Larus minutus 67, (80), 102, 111, 117–118, 122, 126, (132)
Larus ridibundus 67, (79), 94, 102, 109, 110, 111, 113–116, 118, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, (132)
Limosa lapponica 101
Limosa limosa 63, (79), 94, 101, 140
Locustella fluviatilis 74, (79)
Locustella luscinioides 74, (79), 103
Locustella naevia 74, (79), 103
Loxia curvirostra 77, (80), 90, 175, (176)
Lullula arborea 86, 95
Luscinia luscinia 73, (80)
Luscinia megarhynchos 73, (79), 83, 88, 96, 103, 231–233, (239–241)
Luscinia svecica 73, (80), 136
Lymnocyptes minimus 66, (80), 101

Melanitta fusca 58, (80), 100, 225, (236)
Melanitta nigra 58, (80)
Mergus albellus 58, (79)
Mergus merganser 58, (80), 100
Mergus serrator 58, (80)
Merops apiaster 69, (79), 86, 95, 102
Milvus migrans 58, (79), 100
Milvus milvus 58, (80), 105
Monticola saxatilis 88, (91)
Motacilla alba 69, 75, (79), 89, 96, 104, 235, (242)
Motacilla cinerea 76, (80), 89
Motacilla flava 75, (79), 96, 104, 136
Muscicapa albicollis 75, (80), 89
Muscicapa hypoleuca 75, (80), 89
Muscicapa striata 75, (79), 89, 96, 104

Neophron percnopterus 226, (236)
Nucifraga caryocatactes 229–230, (238–239)
Nucifraga caryocatactes macrorhynchos 230, (239)
Numenius arquatus 27, (41), 63, (79), 94, 101, 122
Numenius phaeopus 62, 63, (79)
Nyctea scandiaca 228, (237)
Nycticorax nycticorax 54, (79), 99, 141, 181

Oenanthe oenanthe 73, (79), 88, 96, 103
Oriolus oriolus 71, (79), 83, 87, 95, 235, (242)

Otis tarda 28, 41), 62, (79)
Otus scops 86, (91)
Oxyura leucocephala 58, (80), 98, 105

Pandion haliaëtus 60, (80), 100
Panurus biarmicus 72, (80)
Parus ater 72, (80), 87, 175, 231, (239) 232, (232)
Parus caeruleus 72, (79), 87, 96, 103
Parus maior 72, (79), 87, 95, 103, 230–231, (239)
Parus palustris 72, (79), 87, 96
Passer domesticus 76, (79), 82, 89, 96, 104, 235, (242)
Passer montanus 76, (79), 89–90, 96, 104, 146, (151)
Pastor roseus 76, (79), 89, (91), 233, (241)
Perdix perdix 61, (79), 83, 85, 94, 100, 235, (242)
Pernis apivorus 58, (80), 85, 234, (242)
Phalacrocorax carbo 50, (79), 105
Phalacrocorax pygmaeus 51, (80), 181–183, (183)
Phalaropus lobatus 66, (80)
Phasianus colchicus 61, (79), 85, 94, 100, 223, (235), 225, (236), 235, (242)
Philomachus pugnax 66, (79), 102, 122, 140
Phoenicopterus ruber 55, (80)
Phoenicurus ochruros 73, (80), 88
Phoenicurus phoenicurus 73, (79), 88, 96
Phylloscopus collybita 75, (80), 89, 96, 104, 175
Phylloscopus sibilatrix 75, (80), 89, 96, 104
Phylloscopus trochilus 75, (80), 89, 104
Pica hudsonia 218
Pica nuttalli 218
Pica pica 72, (79), 87, 95, 103, 146, (151), 217, 231, (239), 235, (242)
Picus canus 70, (79), 86, (91), 95
Picus viridis 70, (79), 86, 95, 102
Platalea leucorodia 55, (80), 99, 181, 233, (241)
Plectrophenax nivalis 77, (80), 105
Plegadis falcinellus 55, (79), 141, 181
Podiceps cristatus 50, (79), 98, 111, 114, 116
Podiceps griseigena 50, (79), 98
Podiceps nigricollis 50, 58, (79), 98, 113
Podiceps ruficollis 50, (79), 98
Porzana parva 62, (80), 100, 133,
Porzana porzana 62, (79), 100, 136, 140
Porzana pusilla 133, 136, 140
Prunella modularis 75, (80), 89, 104
Pyrhula pyrrhula 77, (80), 90, 97, 104

Rallus aquaticus 61, (80), 100, 136, 140
Recurvirostra avosetta 66, (80), 105
Regulus regulus 75, (80), 89, 171–175, (175–176)
Remiz pendulinus 72, (79), 163, 234, (242)
Riparia riparia 71, (79)
Rissa tridactyla 67, (80), 118, 126, (132), 228, (237)

- Saxicola rubetra* 73, (80), 88, 96, 103
Saxicola torquata 73, (80), 83, 88, 96, 103
Scolopax rusticola 26, (40), 66, (79), 234, (241)
Serinus serinus 77, (79), 90, 97, 104
Sitta europaea 72, (79), 87, 96
Somateria mollissima 57, (80)
Somateria spectabilis 58, (80)
Squatarola squatarola 62, (80), 101, 122
Stercorarius longicaudus 108, 126, (132)
Stercorarius parasiticus 108, 126, (132)
Stercorarius pomarinus 67, (80), 102, 107, (132)
Stercorarius skua 107, 126, (132)
Sterna albifrons 68, (80), 125, 126, (132)
Sterna hirundo 68, (80), 102, 113, 115, 116, 118, 121, 122, 122–124, 125, 126, 127, 128, (132)
Sterna macroura 124–125, 126, (132)
Sterna paradisea 124–125, 126, (132)
Streptopelia decaocto 68, (79), 85, 95, 102, 182
Sterptopelia turtur 68, (79), 85, 95, 102, 175, 235, (242)
Strix aluco 69, (79), 95
Sturnus vulgaris 76, (79), 83, 89, 96, 104, 110, 114, 116
Sylvia atricapilla 74, (79), 83, 88, 103, 235, (242)
Sylvia borin 74, (79), 88, 103, 175
Sylvia communis 74, (79), 83, 88, 103
Sylvia curruca 75, (79), 88, 103
Sylvia nisoria 74, (79), 88, 103
Tadorna tadorna 56, (80), 99
Tetrao urogallus 157–169, (169)
Tetrastes 153, (155)
Tetrastes bonasia 153–155, (155–156), 175, (176), 226, 228, (237)
Tringa erythropus 63, (79), 101, 122
Tringa glareola 63, (79), 101, 122
Tringa nebularia 63, 64, (79), 101
Tringa ochropus 63, 65, (79), 101
Tringa stagnatilis 63, (80), 101
Tringa totanus 63, (79), 101, 122, 140, (199–207), 207
Tringa totanus totanus (207)
Tringa totanus × *ussuriensis* (207), 208
Tringa totanus ussuriensis (207)
Troglodytes troglodytes 73, (79), 87, 96, 103
Turdus iliacus 73, 96, 103
Turdus merula 73, (79), 87, 96, 103, 172, 175
Turdus philomelos 73, (79), 87, 103, 175
Turdus pilaris 73, (80), 96, 103, 197–198, (198)
Turdus torquatus 73, (80)
Turdus viscivorus 87, 96, 103
Tyto alba 69, (79), 189
Upupa epops 70, (79), 86, 95, 102
Vanellus vanellus 62, (79), 94, 101, 140

Megjelent a Mezőgazdasági Könyvkiadó Vállalat gondozásában

Felelős kiadó a Magyar Madártani Intézet igazgatója

Felelős szerkesztő dr. Pátkai Imre

Műszaki vezető Korom Ferenc

Műszaki szerkesztő Dubovay Lajos

*

Nyomásra engedélyezve 1974. IX. 23-án

Megjelent 1200 példányban, 22 (A/5) ív terjedelemben, 33 ábrával

Készült az MSZ 5601–59 és 5602–55 szabványok szerint

MG 2121-a-7300

